

Muligheder for en fælles- nordisk læreruddannelse på kandidatniveau

*Ellen Silkeborg, Evalueringskonsulent, Danmarks Evalueringsinstitut
(EVA)*

Muligheder for en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau

TemaNord 2010:528

© Nordisk Ministerråd, København 2010

ISBN 978-92-893-2030-6

Publikationen er tilgængelig som Print on Demand (PoD) og kan bestilles på www.norden.org/order.
Fler publikationer findes på www.norden.org/publikationer

Denne rapport er udgivet med finansiel støtte fra Nordisk Ministerråd. Indholdet i rapporten afspejler dog ikke nødvendigvis Nordisk Ministerråds synspunkter, meninger, holdninger eller anbefalinger.

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Indhold

Forord	7
Forord ved EVA	9
Resume	11
1. Indledning	15
2. Nationale strukturer	19
2.1 Læreruddannelsen	19
2.2 Indhold og anerkendelse	25
2.3 Regelværk for fællesgrader	28
2.4 Kvalitetssikring af fællesgrader	31
2.5 Studiestøtte	32
3. En fællesnordisk læreruddannelse	33
3.1 Nordic Master Programme	33
3.2 Muligheder og begrænsninger	34
3.3 Modeller for en fællesnordisk læreruddannelse	37
4. Litteraturliste	43
Summary	45

Forord

På baggrund af en temadiskussion i Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning, som var knyttet til resultaterne fra undersøgelsen „Komparativt studium af de nordiske læreruddannelser“, foreslog Finlands undervisningsminister, at de nordiske lande skulle vurdere en fælles nordisk master i læreruddannelse.

Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning besluttede derfor, at spørgsmålet om en fælles nordisk læreruddannelse på kandidatniveau skulle udredes nærmere. Under arbejdet med mandatet til udredningen blev det imidlertid klart, at en udredning først og fremmest skulle sigte på at undersøge mulighederne for en fælles nordisk master inden for konceptet Nordic Master Programme.

I efteråret 2009 fik Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i opdrag at udrede, hvilke juridiske barrierer der måtte findes i de nordiske lande for etableringen af en fælles nordisk læreruddannelse på kandidatniveau indenfor rammerne af Nordic Master Programme.

Udredningen viser at de nordiske læreruddannelser er forskellige. I Finland findes uddannelsen udelukkende på kandidatniveau, mens det samme bliver tilfældet i Island fra 2011. I Norge og Sverige findes læreruddannelser på både bachelor- og kandidatniveau. I Danmark udbydes en læreruddannelse på bachelorniveau.

Mulighederne for en fælles nordisk læreruddannelse på kandidatniveau er til stede, men der er visse begrænsninger. Der er også gode forudsætninger for at studerende med en nordisk bacheloreksamen kan gå fra et nationalt uddannelsesforløb til et Nordic Master Programme. Det skyldes forpligtelserne fra det nordiske samarbejde og landenes bestræbelser på at implementere Bologna-processerne.

Vi håber, at rapporten kan skabe grundlag for inspiration og læring, samt bidrage som grundlag for det nordiske samarbejde i vurderingen af etablering af en fælles nordisk læreruddannelse på kandidatniveau.

Halldór Ásgrímsson
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd

Forord ved EVA

„En fælles nordisk læreruddannelse kunne samle de styrker de enkelte lande har hver for sig“. Sådan lød det på en konference afholdt af Nordisk Ministerråd i september 2009. På baggrund af en anbefaling fra Nordisk Ministerråd har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemført denne udredning af muligheden for at udvikle en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau.

Udredningen undersøger muligheden for en toårig læreruddannelse på masterniveau inden for konceptet Nordic Master Programme. Desuden har udredningen fokus på hvilke juridiske barrierer for etableringen af en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau der måtte findes i de nordiske lande.

Vi forventer at rapporten vil kunne bidrage til at belyse:

- Kandidatuddannelsens relation til læreruddannelserne i de nordiske lande med hensyn til forskelle i opbygning og niveau
- Kandidatuddannelsens relation til læreruddannelserne i de nordiske lande med hensyn til forskelle i institutionel placering og videngrundlag
- De krav til kandidatuddannelsen der følger af at den skal udbydes under Nordic Master Programme.

Udredningen er gennemført i oktober og november 2009.

Agi Csonka
Direktør for EVA

Resume

Denne udredning redegør for mulighederne for en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau udbudt som et Nordisk Master Programme. Nordic Master Programme er et uddannelsesprogram etableret af Nordisk Ministerråd i 2007. Nordisk Ministerråd yder op til 1 mio. danske kroner til støtte af en konkret uddannelse inden for programmet. Uddannelsen skal udbydes på engelsk, udgøre 120 ECTS-point og være på kandidatniveau. Uddannelsen skal udbydes af minimum tre forskningsbaserede institutioner.

Udredningen viser at de nordiske læreruddannelser er forskellige, og i alle lande på nær Finland har uddannelserne været præget af reformer. I Finland findes uddannelsen udelukkende på kandidatniveau, mens det samme bliver tilfældet i Island fra 2011. I Norge og Sverige findes læreruddannelser på både bachelor- og kandidatniveau. Nye lærerreformere er undervejs i disse to lande. I Danmark udbydes en læreruddannelse på bachelorniveau.

Læreruddannelsernes grad af forskningsbasering varierer også. Finland og Island har den højeste grad af forskningsbasering, mens billedet er varierende i Norge og Sverige. I Danmark udbydes uddannelsen af professionshøjskoler hvor undervisningen ikke er forskningsbaseret, men baseret på forsøgs- og udviklingsarbejder.

Mulighederne for en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau er til stede, men der er visse begrænsninger. På baggrund af det deskriptive studie ses følgende barrierer:

- Hvis et dansk universitet skal indgå i et Nordic Master Programme, kan højst to tredjedele af uddannelsen udbydes af uddannelsesinstitutioner i andre lande.
- En dansk professionshøjskole vil ifølge de regelsæt der findes for parallelforløb og fællesuddannelser, juridisk set have rig mulighed for at deltage i et Nordic Master Programme, men det at de danske professionshøjskoler ikke kan udbyde kandidatuddannelser og ikke er forskningsbaserede, gør dem til uattraktive samarbejdspartnere.
- Hvis en dansk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, skal uddannelsen akkrediteres positivt af enten EVA eller ACE Denmark.
- Hvis en finsk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, skal uddannelsen udbydes med mindst ét nationalt eksamensbevis for at sikre den studerendes retsstilling.

- Hvis en norsk uddannelsesinstitution, der ikke er et universitet, skal indgå i et Nordic Master Programme, skal programmet akkrediteres positivt af NOKUT.
- Hvis en svensk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, kan et fællesbevis ikke formuleres; dog er der mulighed for et fælles uddannelsesprogram.
- De deltagende institutioner skal være forskningsbaserede, og underviserne skal have et højere uddannelsesniveau end kandidatniveau. I takt med at uddannelserne forskningsbaseres, vil antallet af forskeruddannede undervisere (ph.d.er) på uddannelserne øges. Det er tilfældet i Finland og på længere sigt også i Island, Norge og Sverige.
- Det er fordelagtigt at et Nordisk Master Programme evalueres og hvis muligt akkrediteres, for at sikre, at de studerende kan anvende deres eksamen internationalt.

Der er gode forudsætninger for at studerende med en nordisk bacheloreksamen kan gå fra et nationalt uddannelsesforløb til et Nordic Master Programme. Det skyldes forpligtelserne fra det nordiske samarbejde og landenes bestræbelser på at implementere Bolognaprocesserne. De studerende der deltager i et Nordic Master Programme vil kunne modtage studiestøtte eller studielån i samme omfang som de kan på en nationalt forankret kandidatuddannelse.

- Hvis dimittender med et dansk professionsbacheloreksamensbevis skal kunne deltage i en fællesnordisk læreruddannelse udbudt som et Nordic Master Programme skal udbyderinstitutionerne acceptere et professionsbachelorniveau.
- Mangel på afgrænsede moduler gør meritoverførsel og udveksling vanskelig. De reelle muligheder for at springe fra et nationalt lærerkandidatforløb og efter sin bacheloreksamen gå over til en fællesnordisk læreruddannelse er en udfordring. Problematikken er relevant for de læreruddannelser der gives på kandidatniveau (finske, islandske, visse norske, visse svenske) da den studerende skal springe fra på bachelorniveau og tænkes fortsætte på en fællesnordisk læreruddannelse.

Dimittender med en læreruddannelse på bachelorniveau (danske, visse norske og visse svenske) vil have let ved at starte på en fællesnordisk læreruddannelse fordi de har afsluttet deres uddannelse.

En fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau udbudt som Nordic Master Programme vil ud fra disse rammer kunne variere meget i indhold. Kandidatuddannelsen ville fx kunne:

- Give lærere mulighed for at skifte fra undervisning på ét alderstrin til et andet

- Give lærere gode engelskkompetencer og en international profil
- Uddanne lærere til en naturvidenskabelig fagprofil
- Meritere kandidater og bachelorer med et udenlandsk eksamensbevis som grundskolelærere i Norden
- Tilbyde en pædagogisk overbygning som fortsættelse på en undervisningsfaglig bachelordel
- Have fokus på børn med særlige behov.

Denne udredning uddyber muligheder og barrierer for en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau udbudt som et Nordic Master Programme. Udredningen er udarbejdet af EVA der også har haft det metodiske og praktiske ansvar.

1. Indledning

De nordiske lande er forskellige. De har forskellige uddannelsessystemer og dermed også forskellige læreruddannelser. Læreruddannelserne varierer fx i indhold, opbygning, niveau, institutionel placering og videngrundlag. Formålet med denne udredning er at undersøge muligheden for at udvikle en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau inden for konceptet Nordic Master Programme. Desuden har udredningen fokus på hvilke juridiske barrierer for etableringen af en fællesnordisk kandidat for lærere der måtte findes i de nordiske lande.

Det er tredje gang inden for det seneste år at EVA, med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd, beskæftiger sig med læreruddannelsen i et nordisk perspektiv. I samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet (DPU) har EVA tidligere udarbejdet rapporter *Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser* (Nordisk Ministerråd, 2008) og *Rekrutteringsproblematikken i de nordiske læreruddannelser* (DPU og EVA, 2009). Desuden har EVA deltaget i projekter om fællesgrader og fællesprogrammer fra bl.a. disse tre udgivelser fra 2009: *Sammanfattning av sluttrapport om projektet Utvärdering av gemensamma nordiske masterprogram* (NOQA og Nordisk Ministerråd, 2009) og *Joint Master's programmes – joint evaluations. A nordic Challenge* (NOQA, 2009). EVA har desuden udarbejdet *Parallelførløb og fællesuddannelser* (EVA, 2009). Sidstnævnte var et arbejdspapir til brug for det danske undervisningsministeriums arbejde med en internationaliseringsstrategi inden for området for videregående uddannelse.

Udredningens formål

Udredningen vil have fokus på de specifikke udfordringer der knytter sig til udviklingen af en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau, fx:

- Kandidatuddannelsens relation til læreruddannelserne i de nordiske lande med hensyn til forskelle i opbygning og niveau
- Kandidatuddannelsens relation til læreruddannelserne i de nordiske lande med hensyn til forskelle i institutionel placering og videngrundlag
- De krav til kandidatuddannelsen der følger af at den skal udbydes under Nordic Master Programme.

Mere konkret vil udredningen søge at besvare følgende undersøgelses-spørgsmål:

- Hvilke målgrupper vil kandidatuddannelsen kunne henvende sig til i de enkelte lande (fx lærerstuderende, færdiguddannede lærere)?
- Hvilken slags forudgående (lærer-)uddannelse vil kunne give adgang til kandidatuddannelsen?
- Hvilke muligheder for studiestøtte vil de studerende på kandidatuddannelsen have – både i deres hjemland og i de øvrige lande?
- Hvilke muligheder og begrænsninger medfører forholdene i de enkelte lande i forhold til en meningsfuld indholdsprofil for uddannelsen?
- Hvilke særlige arbejdsmarkedsperspektiver vil gennemførelsen af kandidatuddannelsen have for de studerende?
- Hvilke krav vil der være til undervisere og videngrundlag på kandidatuddannelsen?
- Hvilke typer af institutioner vil kunne udbyde kandidatuddannelsen i de enkelte lande?
- Hvilken betydning har det at kandidatuddannelsen skal udbydes på engelsk?
- Hvilken betydning har det at uddannelsesinstitutioner fra minimum to nordiske lande skal samarbejde om at udbyde kandidatuddannelsen?

Deskriptivt analysegrundlag og modeller

Den første del (kapitel 3) er et deskriptivt studie der tager udgangspunkt i nationale strukturer og regelværk.

Den anden del (kapitel 4) kortlægger muligheder og barrierer for at etablere en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau inden for konceptet Nordic Master Programme. Kapitlet tager udgangspunkt i det deskriptive studie og forsøger ved hjælp af otte forskellige modeller at svare på hvilke målgrupper der kunne have glæde af en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau udbudt som Nordic Master Programme. Disse modeller vil bl.a. forholde sig til adgangskrav, videngrundlag og arbejdsmarkedsperspektiver.

Terminologi

Sprogbrugen for uddannelsesinstitutioner, niveauer og fag er forskellige i de nordiske lande. Vi har derfor foretaget nogle terminologiske valg i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport.

Betegnelsen kandidatuddannelse som benyttes i flere nordiske lande, anvendes i denne rapport synonymt med masteruddannelse. En kandidatuddannelse er på 120 ECTS-point, og der er dermed tale om en toårig uddannelse. Vi er klar over at niveaubeskrivelserne for bachelor- og kandidatniveau først nu er ved at blive implementeret i Island og Sverige.

Med læreruddannelse forstås i denne sammenhæng en uddannelse til lærer på grundskolens 1–9 (10) klassetrin. De fag som de studerende på en læreruddannelse specialiserer sig til at undervise i, har vi valgt at benævne undervisningsfag. Termen undervisningsfag svarer til den engelske term main subject eller den danske term linjefag. Betegnelsen for skolen på 1–9 (10.) klassetrin er i denne rapport grundskolen, og grundskolens overbygning (10–12 klassetrin) vil blive kaldt ungdomsuddannelse.

Begrebet professionshøjskole henviser til de danske professionshøjskoler. De danske professionshøjskoler er ikke forskningsbaserede men udviklingsbaserede og forskningstilknyttede, de norske højskoler og de svenske högskolar er forskningsbaserede og vil i denne rapport omtales som forskningsbaserede højskoler.

Betegnelserne joint degree, double degree og joint programme vil vi i rapporten omtale med de danske betegnelser, henholdsvis fællesgrad, dobbeltgrad og fællesprogram.

Rapportens opbygning

Rapporten indeholder to kapitler ud over dette indledende kapitel.

Kapitel 3 præsenterer læreruddannelsernes struktur i de nordiske lande. Her ses på forskelle i institutionel placering, opbygning og niveau samt på regelværk for udvikling og godkendelse af en kandidatuddannelse.

Kapitel 4 præsenterer indhold i og krav til et Nordic Master Programme. Dernæst belyses begrænsninger og muligheder for at skabe en fællesnordisk læreruddannelse som et Nordic Master Programme. Det gøres bl.a. ved hjælp af otte modeller.

Udredningen er udarbejdet af evalueringskonsulent *Ellen Silleborg* med bistand fra evalueringsmedarbejder *Kirstine Fjeldgaard Hansen* og evalueringskonsulent *Simon Holmen Clemmensen*.

2. Nationale strukturer

2.1 Læreruddannelsen

De nordiske læreruddannelser er forskellige i opbygning og struktur. Det er en væsentlig udfordring at forene dem i en fælles uddannelse, et fælles Nordic Master Programme. Derfor er det vigtigt at se på uddannelsernes strukturering og hvilke krav de på nuværende tidspunkt opfylder – sammenholdt med hvilke krav en fællesnordisk læreruddannelse skal opfylde. Læreruddannelsen er en politisk vigtig uddannelse, og der er i flere af de nordiske lande en tradition for at området ofte reformeres. Vi vil i det følgende give et billede af de kompetencekrav der gælder for underviserne i grundskolen, og de relevante strukturer i uddannelserne der kan have betydning i overvejelserne om etablering af et Nordic Master Programme i læreruddannelse.

2.1.1 Kompetencekrav til lærere i grundskolen

I Danmark og Island er kompetencekravet til undervisere i grundskolen en bachelor- eller professionsbachelorgrad. I Island bliver kravet en kandidatgrad efter 2011. I Norge kræves en gennemført almenlæreruddannelse og 60 studiepoint i norsk, matematik og engelsk for at kunne undervise i grundskolens ældste klasser. I Finland er kompetencekravet en kandidatgrad for lærere til grundskolens yngre og ældre årgange. I Sverige er kravet en eksamen på kandidatniveau til de ældre årgange og på bachelorniveau til grundskolens yngre årgange. Kompetencekravet til lærere på ungdomsuddannelsen er for samtlige nordiske lande en kandidatgrad. I Island, Norge, Danmark med efterfølgende pædagogisk overbygning. I Sverige og Finland er den pædagogiske overbygning indbygget i selve kandidatgraden (Nordisk Ministerråd, 2008). I det følgende beskriver vi disse kompetencekrav til underviserne nærmere ved at se på deres uddannelsesbaggrund.

2.1.2 Danmark

- 1–9 klassetrin: Professionshøjskole. BA-niveau. 240 ECTS-point.
- 10–12 klassetrin: Universitet. MA-niveau. 300 + 60 ECTS-point.

Læreruddannelsen i Danmark er en enhedsuddannelse hvor de teoretiske, pædagogiske og praktiske elementer er organiseret som et integreret forløb. Uddannelsen er en fireårig professionsbacheloruddannelse placeret ved professionshøjskoler.

Uddannelsen til lærer i grundskolen er ikke forskningsbaseret, om end det tillægges stor vigtighed at uddannelsesinstitutionen er tilsluttet et samarbejde, oftest med et universitet. Af bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor som lærer i folkeskolen fremgår det at uddannelsen i stedet er professions- og udviklingsbaseret. Ph.d.-studerende fra universiteter kan være tilknyttet læreruddannelsen selvom læreruddannelsen ikke har ph.d.-eksaminationsret.

I Danmark er ungdomsskolelæreruddannelsen placeret ved universiteterne. Ungdomsskolelæreruddannelsen er opbygget af en kandidatuddannelse fra et universitet efterfulgt af et pædagogikum. Pædagogikum er en overbygning på kandidatuddannelsen. Det nye pædagogikum på det ungdomsuddannelsesmæssige område, der trådte i kraft 1. august 2009, svarer til 60 ECTS-point. I det nye pædagogikum ansætter ungdomsuddannelsesinstitutionen kandidaten i en fast stilling. Den teoretiske del af pædagogikum forstås af et universitet, mens den praktiske del varetages af ansættelsesstedet (Nordisk Ministerråd, 2008; DPU og EVA, 2009).

I Danmark opnår en uddannet grundskolelærer en professionsbachelorgrad. Det er ikke det samme som en universitetsbachelor (normalt blot omtalt som en bachelor). En professionsbachelor er netop professionsrettet og vægter udviklingsperspektiver og praktiske erfaringer og kompetencer højere (se fx www.uvm.dk).

Danske forsøg på at skabe en læreruddannelse på kandidatniveau

I 2007 fusionerede Danmarks Pædagogiske Universitet med Aarhus Universitet og blev Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU). DPU søgte i 2007 om godkendelse af en ny akademisk læreruddannelse på bachelorniveau. Formålet var at skabe en forskningsbaseret læreruddannelse som efter tre år skulle opfølges af en ny læreruddannelse på kandidatniveau. Kandidatuddannelsen skulle være delt i to spor – et spor for uddannelse til flerfagslærer i grundskolen og et spor for uddannelse til ungdomsuddannelseslærer. Uddannelsen blev positivt akkrediteret af Akkrediteringsrådet, men projektet blev standset på ministerielt niveau. Der blev efterfølgende nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe for at undersøge mulighederne for at etablere en supplerende læreruddannelse. Ifølge det danske undervisningsministeriums hjemmeside har der ikke været udvikling i sagen siden 2008, og det er p.t. uvist om regeringen ønsker at realisere en sådan uddannelse.

Efterfølgende har DPU skitseret den supplerende læreruddannelse som der dog har vist sig ikke at være politisk vilje til at gennemføre. På nuværende tidspunkt deltager DPU i et forsknings- og udviklingsarbejde i samarbejde med fire udbud af læreruddannelsen ved professionshøjskolerne VIA University College og University College Nordjylland hvor forskningsdelen er finansieret af Undervisningsministeriet. Projektet hedder Ekspert i Undervisning og beskrives på www.ekspertiundervisning.dk.

2.1.3 Finland

- 1–6 klassetrin (klasselæreruddannelsen): Universitet. MA-niveau. 300 ECTS-point.
- 7–9 klassetrin (faglæreruddannelsen): Universitet. MA-niveau. 300 ECTS-point.
- 10–12 klassetrin: Universitet. MA-niveau. 300 ECTS-point.

Lærereksamen forudsætter en bestået kandidateksamen. Alle finske læreruddannelser indeholder modulet pædagogiske studier for lærere (60 ECTS-point). Uddannelsens kerne består dels af almen didaktik, dels af fagdidaktik. I Finland findes en grundskolelæreruddannelse på fem år som fokuserer på de første seks klassetrin. Derudover findes en faglæreruddannelse der ud over at kvalificere til undervisning på grundskolens ældste trin (7–9 klassetrin) kvalificerer til undervisning på ungdomsuddannelserne (10–12 klassetrin). Lærere der underviser fra 7. klassetrin og derover, gennemfører et pædagogikum på ca. et år (Nordisk Ministerråd, 2008; EVA og DPU, 2009).

I Finland er læreruddannelsen derfor en femårig kandidatuddannelse hvor de studerende efter tre år aflægger bacheloreksamen (Bachelor of Education) og efter yderligere to år aflægger kandidateksamen (Master of Education). Uddannelsen udbydes af universiteter og er forskningsbaseret.

2.1.4 Island

- 1–12 klassetrin: Universitet. MA-niveau. 300 ECTS-point.

I Island har uddannelsen til lærer i grundskolen i de sidste årtier været en treårig universitetsuddannelse på bachelorniveau (grundskolelærere og børnehavelærere). I 2007 besluttede man at læreruddannelsen, med fuld virkning fra 2011, skulle være en kandidatuddannelse på fem år (300 ECTS-point). Uddannelsen integrerer teoretiske, pædagogiske og praktiske elementer på både bachelor- og kandidatniveau. Uddannelsen udbydes på universitetet og er derfor forskningsbaseret. I 2008 fusionerede den islandske lærerhøjskole med University of Iceland til The School of Education at the University of Iceland.

I Island består uddannelsen til ungdomsskolelærer af adskilte uddannelseselementer. Den er opdelt i en faguddannelse på bachelorniveau inden for enten det humanistiske eller det naturvidenskabelige område og derefter en pædagogisk overbygning på kandidatniveau (Nordisk Ministerråd, 2008).

2.1.5 Norge

- 1–10 klassetrin: Forskningsbaseret højskole, universitet. BA- eller MA-niveau. 240–300 ECTS.

- 7–12 klassetrin: Universitet. MA-niveau på den praktisk-pædagogiske uddannelse. 300 ECTS.

Der er tre læreruddannelser i Norge. En almenlæreruddannelse på fire år og to faglæreruddannelser a tre år.

Den fireårige almenlæreruddannelse giver undervisningskompetence på 1–10 klassetrin. Indholdet i den første toårige del af almenlæreruddannelsen er obligatorisk, mens den sidste toårige del er valgfri. Moduler tilbydes på tværs af forskellige institutionstyper. Institutionerne kan selv bestemme placeringen moduler i uddannelsesforløbet.

De to faglæreruddannelser er henholdsvis en specialistfaglæreruddannelse og en faglæreruddannelse der er rettet mod erhvervsuddannelserne. Begge uddannelser varer tre år. Dog kan man kombinere faglæreruddannelserne med en toårig kandidatuddannelse i pædagogik, hvilket giver fem års uddannelse i alt. Man kan også supplere sin erhvervsfaglige baggrund eller sin læreruddannelse med en etårig praktisk-pædagogisk uddannelse (kaldet PPU). PPU er dermed, i sin ydre form, konsekutivt organiseret i form af et studium af et års varighed som supplement til mindst en treårig bacheloruddannelse. Den enkelte uddannelsesinstitution kan selv bestemme hvordan pædagogik- og erhvervsdidaktikmodulerne fordeles. Faglæreruddannelsen giver undervisningskompetence i det fulgte fag. PPU kvalificerer studerende med en erhvervsfaglig uddannelse til at undervise på 5–12 klassetrin.

Læreruddannelsen i Norge er altså enten fire- eller femårig og placeret ved både forskningsbaserede højskoler, videnskabelige højskoler og universiteter. Ved alle tre institutioner udføres forskning.

Uddannelsen er altså overordnet organiseret i en 3 + 1-struktur hvor den studerende opnår en bachelorgrad efter tre år, mens kvalifikationen til at undervise først opnås efter fire år. På de universiteter der har etableret en læreruddannelse, har det desuden siden 2003 været muligt at tage en kandidatuddannelse i en 3 + 2-struktur (Kunnskapsdepartementet, 2009).

Læreruddannelse på kandidatniveau i Norge

I 2008 blev en reform af den norske læreruddannelse foreslået. I skrivende stund er den nye rammeplan som ligger til grund for reformen, i høring, og reformen ventes at træde i kraft i efteråret 2010. Af Nasjonale rammer for de nye grunnskolelærerutdanningene fremgår det at uddannelsen bliver todelt så den studerende opnår kompetencer til at undervise på enten 1–7 klassetrin eller 5–10 klassetrin (Kunnskapsdepartementet, 2009). Af rammeplanen fremgår det at uddannelsen, som før, varer fire år. Desuden videreføres den eksisterende ordning fra 2003 som giver universiteterne mulighed for at oprette en integreret læreruddannelse på kandidatniveau af fem års varighed.

Kunnskapsdepartementet udgav 6. februar 2009 en anbefaling på lærerområdet: Læreren. Rollen og Utdanningen (Kunnskapsdepartementet, 2009) der blev godkendt af statsrådet samme dag. I rapporten anbefales det at etablere en femårig almenlæreruddannelse på kandidatniveau. Den femårige integrerede læreruddannelse på kandidatniveau har hidtil fungeret som et tilbud udbudt af universiteterne, men er

nu en del af Kunnskapsdepartementets anbefalinger for grundskolelæreruddannelsen. Målet er at styrke attraktiviteten af læreruddannelsen gennem et højere fagligt niveau. Kandidatuddannelsen vurderes som den bedste løsning i kraft af at uddannelsesniveaet højnes og lærernes kvalifikationer bliver lettere at kvalitetssikre i forhold til det gældende europæiske uddannelsessystem (Bologna-processen).

2.1.6 Sverige

- 1–9 klassetrin: Forskningsbaseret højskole, universitet. BA- eller MA-niveau. 180-300 ECTS.
- 10–12 klassetrin: Forskningsbaseret højskole, universitet. MA-niveau. 300-330 ECTS-point.

I Sverige udstedes et lærereksamensbevis der kan dække over forskellige undervisningsmæssige kompetencer. Det er med andre ord den studerendes valg der afgør vedkommendes lærerprofil og specialisering. I Sverige er uddannelsen til lærer på grundskolens yngre klassetrin en bacheloruddannelse. Uddannelserne til lærer på grundskolens ældre klassetrin og på ungdomsuddannelserne er en kandidatuddannelse.

Den korteste studietid er ca. tre år (fx pædagog) og den længste er fem et halvt år (samfundskundskab på ungdomsuddannelserne). Læreruddannelsen udbydes af universiteter og forskningsbaserede højskoler. Forskningsbaserede højskoler kan have aktive forskningsmiljøer med ph.d.-studerende og professorer selvom de ikke har ret til at eksaminere ph.d.-studerende. Læreruddannelsens integration på uddannelsesinstitutionerne varierer. Visse uddannelsesinstitutioner udbyder samlede uddannelsesforløb (flere moduler i en bestemt rækkefølge der giver en bestemt lærerprofil) andre uddannelsesinstitutioner har ikke sådanne tilbud. Man kan med andre ord ikke sige at uddannelsen til grundskolens første år alene sker på forskningsbaserede højskoler, eller at lærere til ungdomsuddannelsen kun uddannes ved universiteter. De studerende har stor valgfrihed, der er ingen foreskrevne studieretninger, så de studerende kan selv sammensætte deres uddannelse. Profilerings sker gennem valg af fokusområde, enten et fagområde eller et beskæftigelsesområde (Högskoleverket, 2008).

En ny læreruddannelse i Sverige

I Sverige pågår et godkendelsesarbejde af anbefalingerne fra undersøgelsen En hållbar lärarutbildning (2008), iværksat af Statens Offentliga Utredningar. Undersøgelsen fokuserer på de overordnede perspektiver for læreruddannelser generelt, de kernekompetencer og kvalifikationer alle lærere har brug for, og desuden viden og kunnen der er specifik for lærere på et særligt alderstrin eller ved en særlig skoletype. Ud fra disse punkter foreslås det at etablere to forskellige uddannelser til erstatning for den nuværende uddannelse. De to uddannelser retter sig mod grundskolens yngre klassetrin (1–6 klassetrin) og grundskolens ældre klassetrin (7–9 klassetrin).

fortsættes.....

Rapporten anbefaler øget fokus på kvalitetsforbedringer. Med dette menes en styrkelse af den forskningsbaserede basis for læreruddannelsen og en opprioritering af investeringerne i videnskabelig uddannelsesforskning.

Forslaget er p.t. i høring. Regeringen forventes at præsentere et forslag for Riksdagen efter årsskiftet 2009/10 hvorefter Riksdagen skal stemme om forslaget. Hvis forslaget bliver vedtaget, forventes ændringerne at træde i kraft i foråret 2011 (Umeå universitet, 2009).

2.1.7 Samlet oversigt

Som det fremgår af de foregående afsnit, er de nordiske læreruddannelser til grundskolen af forskellig længde og kan være placeret ved enten universiteter, andre videregående uddannelsesinstitutioner med universitetsstatus eller som i Danmark ved ikke-universitære videregående uddannelsesinstitutioner. Tabel 1 indeholder en oversigt over grundskolens opdeling, læreruddannelsesinstitutionerne og uddannelsernes længde i de nordiske lande.

Tabel 1 Grundskolens opdeling, læreruddannelsesinstitutioner og uddannelsernes længde

Land	Grundskole	Læreruddannelsesinstitutioner	Uddannelsens længde
Danmark	Obligatorisk skole i 1–9 klassetrin. Opdeling i 1–4, 3–7 og 6–9	Professionshøjskoler	240 ECTS-point
Finland	Obligatorisk skole 1–9 klassetrin. Opdeling i 1–6 og 7–9	Universiteter	300 – ca. 360 ECTS-point
Island	Obligatorisk skole 1–10. klassetrin. Opdeling i yngre og ældre grundskole	Universitetet	300 ECTS-point
Norge	Obligatorisk skole 1–10 klassetrin. Opdeling i 1–4, 5–7 og 8–10	Forskningsbaserede højskoler og universiteter	240–300 ECTS-point
Sverige	Obligatorisk skole 1–9 klassetrin. Regionale forskelle i opdeling	Forskningsbaserede højskoler og universiteter	210–300 ECTS-point

Kilde: Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser (Nordisk Ministerråd, 2008)

2.1.8 Den nordiske forpligtelse

Som følge af bekendtgørelse af overenskomst af 3. marts 1982 med Finland, Island, Norge og Sverige om et fællesnordisk arbejdsmarked for lærere i folkeskolen er det for grundskolelæreruddannede muligt at søge ansættelse i et andet nordisk land end det land hvor den pågældendes uddannelse er taget. Dog forudsættes læreren at beherske sproget i det land hvor den pågældende søger ansættelse. De krævede sprogkunderskaber fastslås ved hjælp af prøver som de enkelte lande forpligter sig til at sørge for, ligesom de er forpligtede til at sørge for at der er muligheder for at gennemgå den nødvendige forberedende sprogundervisning. „En lærer, som behersker et skandinavisk sprog (dansk, norsk, svensk), vil dog kunne ansættes på en skole med et andet skandinavisk undervisningssprog under forudsætning af, at prøve i det pågældende sprog af-

lægges inden 2 år efter ansættelsen. Det forudsættes, at læreren i denne periode fritages for at undervise i dette sprog. "(Udenrigsministeriet, 1984). Bekendtgørelsen er stadig gældende; eneste ændring er at Færøerne siden 1985 også deltager i ordningen.

Lande som fx Finland, hvis læreruddannelse er på kandidatniveau og ikke på bachelorniveau, godkender på grund af denne nordiske forpligtelse også andre nordiske læreruddannelser selvom de ikke er på kandidatniveau. Normalt vil det være sådan at der, når en person med udenlandsk uddannelse søger en offentlig stilling hvor en højere uddannelsesgrad er et krav for ansættelse, kræves en afgørelse af den pågældende uddannelses lighed med den nationale grad hvis der er tale om statsligt anerkendt profession (regulated profession). Dette gælder dog ikke hvis personen har et eksamensbevis fra en anerkendt nordisk uddannelsesinstitution. De kan overføres direkte (se fx www.ciriusonline.dk).

2.2 Indhold og anerkendelse

Ikke blot variationer i læreruddannelsernes længde, men også variationer i institutioners forskningsbasering og indhold giver udfordringer hvis nordiske institutioner ønsker at skabe en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau.

2.2.1 Uddannelsernes indhold

Undervisningsfagernes omfang varierer i de enkelte landes læreruddannelser. Den danske læreruddannelse fokuserer i høj grad på udviklingen af kompetencer i specifikke fag, mens Finland (klasselæreruddannelsen), Norge (almenlæreruddannelsen) og i visse tilfælde også Sverige og Island (kombinationer der fokuserer på de yngre klassetrin) vægter bredere kompetencer der gør en lærer i stand til at undervise i mange fag. I alle uddannelser er fagdidaktik en integreret del af undervisningsfagene, men omfanget af de pædagogiske fag varierer mellem de nordiske lande. I Finland har den studerende pædagogiske fag i op til to år, mens der i de danske og norske uddannelser blot er ca. et halvt år. Den svenske og den islandske uddannelse placerer sig midt imellem.

Tabel 2 Indhold i læreruddannelserne fordelt på undervisningsfag, pædagogiske fag og praktik i ECTS-point

Land	De pædagogiske fags omfang	Undervisningsfagernes omfang	Praktikkens omfang
Danmark	33 ECTS-point	2 eller 3 undervisningsfag I alt 108 ECTS-point	36 ECTS-point
Finland	1–6: 120–140 ECTS-point 7–9: 40 ECTS-point	1–6: grundskolens fag på 60 ECTS-point 7–9: hovedfag på 120 ECTS-point + bifag på 60 ECTS-point	Varierer, 20 ECTS-point anbefales
Island	50 ECTS-point	1 undervisningsfag. I alt 80 ECTS- point + 4 frie fag af 20 ECTS-point	24 ECTS-point
Norge	30 ECTS-point	6+ undervisningsfag I alt 120 ECTS-point	20–22 uger inkl. praktik
Sverige	90 ECTS-point inkl. praktik	Eget valg. I alt 120–180 ECTS-point	Varierer, mindst 30 ECTS-point

Kilde: Rekrutteringsproblematikken i de nordiske læreruddannelser (EVA og DPU, 2009).

Vi er klar over at skemaet ikke oplyser det samlede antal ECTS-point i uddannelserne idet andre fællesfag i uddannelserne er udeladt af denne oversigt.

2.2.2 Forskningsbasering

Ifølge *Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser* (Nordisk Ministerråd, 2008) er det EU's ambition at læreruddannelse til grundskolen baseres på et videnskabeligt og akademisk grundlag der kan fremme forskning og evidensbaseret praksis. Denne EU-ambition er tilgodeset i alle de nordiske lande bortset fra Danmark. Danske grundskolelærere uddannes ved professionshøjskoler. Den danske læreruddannelse er ikke forskningsbaseret, men udviklingsbaseret og forskningstilknyttet. Til forskel fra de andre nordiske lande er den ikke underlagt universitetslovgivning og dermed bestemmelsen om at udbyde forskningsbaseret uddannelse, men derimod professionshøjskoleloven der skal sikre et professions- og udviklingsbaseret videngrundlag i professionsuddannelserne. I bekendtgørelsen for uddannelsen betones det at uddannelsen i videst muligt omfang skal inddrage resultater af nationale og internationale forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejder der er relevante for lærerprofessionen. Desuden skal professionshøjskolerne forberede den studerende til at kunne indgå i forsknings- og udviklingsarbejder.

I alle nordiske lande på nær Finland er reformerne angående forskningsbasering af ny art. Derfor er forskningsbaseringen på de islandske, norske og svenske højskoler stadig ikke så god som i Finland.

Både det norske kvalitetssikringsorgan NOKUT og det svenske Högskoleverket har sat tydelige mål for undervisernes kvalifikationer på læreruddannelsen. I Sverige opererer Högskoleverket i 2008-evalueringen med et generelt krav om at mindst 30 % af undervisningen i læreruddan-

nelsen gennemføres af forskeruddannede undervisere. NOKUT har anbefalet at mindst 20 % af underviserne har en ph.d.-grad.

2.2.3 Internationalisering

Det er en EU-ambition at studerende kan anvende deres uddannelse internationalt. I alle de nordiske lande arbejder man i øjeblikket med at tilpasse læreruddannelserne til Bologna-processen. Tilpasningen foretages på forskellig vis, i forskelligt tempo og også med forskelligt ambitionsniveau. Arbejdet består bl.a. i at beskrive læringsmål. Med undtagelse af Danmark har alle nordiske læreruddannelser udarbejdet beskrivelser af læringsmål.

Arbejdet består desuden i at beskrive læreruddannelserne og uddannelseselementerne i et akkumulerbart og overførbart pointsystem (ECTS-point-systemet). Alle nordiske lande har indført ECTS-point-systemet som en talmæssig angivelse af den totale arbejdsbelastning som gennemførelsen af en given uddannelse er normeret til. Der er også i de nordiske læreruddannelser indført ECTS-point i relation til de enkelte fag og kurser, men det er i vidt omfang sket med udgangspunkt i den fagopdeling læreruddannelserne hidtil har været organiseret i. Kun i beskedent omfang er læreruddannelserne opbygget i moduler, hvilket gør meritoverførsel og udveksling vanskelige.

En anden tilpasning er forsøget på at organisere læreruddannelserne i en 3 + 2 struktur hvor de første ca. tre år kan svare til mellem 180 og 240 ECTS-point (bachelorgrad) og de næste ca. to år til mellem 90 og 120 ECTS-point (kandidatgrad). Alle nordiske lande har tilpasset eller er i gang med at tilpasse deres læreruddannelser til denne struktur. Som det fremgår ovenfor, er de finske, snart de islandske og dele af de norske og de svenske læreruddannelser på kandidatniveau. De danske, flertallet af de norske og dele af de svenske læreruddannelser er på bachelorniveau. Mange af de nordiske institutioner der udbyder en læreruddannelse, har ikke organiseret uddannelsen i uafhængige moduler. Uden klart adskilte moduler er det svært for den studerende at tage moduler i udlandet og få merit for dem i hjemlandet. Det gør det også svært at tage en kandidatuddannelse i et andet land da den studerende ikke kan dokumentere på hvilke områder uddannelsen svarer til – og på hvilke områder den adskiller sig fra – et nationalt kandidatforløb. Der er ingen tradition for at inddele læreruddannelser i moduler med præcise beskrivelser af de kompetencer der skal opnås i forbindelse med hvert modul. Uddannelsesinstitutionerne begrundes bl.a. dette forhold med at progressionen i fagene og samtænkningen af fagenes faglige og didaktiske indhold vanskeliggør en organisering i moduler. Det står dog samtidig klart at de nordiske landes læreruddannelser får en tydeligere og tydeligere opdeling i mindre faglige enheder. I Danmark anbefalede CIRIUS, en institution under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, fx organisering i moduler i rapporten *Læreruddannelse med inter-*

nationalt perspektiv (Rådet for Internationalisering af Uddannelserne, 2008), men en klar organisering af læreruddannelsen i moduler findes p.t. ikke i Danmark. I Finland og Sverige er uddannelsesinstitutionerne nået langt i processen med at dele læreruddannelserne op i moduler. Reformen i Island og Norge vil snart give bedre muligheder for merit på grund af organisering af læreruddannelserne i moduler.

Tabel 3 Seneste reformer, forskningsbaseret og meritmuligheder (anerkendelse)

Land	Seneste reformtidspunkt	Forskningsbaseret	Meritmuligheder
Danmark	2006	Lav	Nogle
Finland	1976	Høj	Store
Island	2008 (2011)	Middel (høj)	Nogle (store)
Norge	2003 (2010)	Variierende	Nogle (store)
Sverige	2001 (2010)	Variierende	Store

Kilde: Rekrutteringsproblematikken i de nordiske læreruddannelser (DPU og EVA, 2009).

2.3 Regelværk for fællesgrader

Et Nordic Master Programme er en fællesgrad, og derfor må udbyderne tage højde for nationale regelværk. I dette afsnit beskriver vi de krav til kandidatuddannelsen der følger af at det er en fællesgrad.

Tabel 4 Terminologisk oversigt

Dansk terminologi	International terminologi	Beskrivelse
Fælles uddannelsesprogram	Joint programme	Et uddannelsesprogram der udbydes af to eller flere institutioner i fællesskab
Fællesgrad	Joint degree	Et fælles eksamensbevis udstedt af mindst to af de institutioner der udbyder et fælles uddannelsesprogram
Dobbeltgrad	Double degree	To nationale eksamensbeviser udstedt af to institutioner involveret i et fælles uddannelsesprogram
Multiple grader	Multiple degrees	Fleere end to nationale eksamensbeviser udstedt af flere end to institutioner involveret i et fælles uddannelsesprogram

For alle nordiske lande der anerkender fællesgrader, gælder det at de eksamensbevisudstedende uddannelsesinstitutioner er offentligt anerkendte i deres respektive lande, og at uddannelsen er offentligt anerkendt som national kvalifikation i alle involverede lande.

Tabel 5 De nordiske landes nuværende muligheder for at tildele fællesgrader og dobbeltgrader

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Fællesgrad	Ja/nej	Nej	Ja	Ja	Nej
Dobbeltgrad	Ja/ja	Ja	Ja	Ja	Nej

Kilde: Bl.a. Joint Master's Programmes – koint evaluations. (NOQA, 2009).

I Danmark kan professionshøjskolerne tildele fællesgrader, mens det ikke gælder for universiteterne. Den finske lovgivning nævner ikke fællesgrader, men lovændringer inden for området er på vej. I Island og Norge skal visse forudsætninger være opfyldt for at kunne tildele fællesgrader. I Sverige ændres lovgrundlaget i 2010.

2.3.1 Danmark

I Danmark er det CIRIUS, der administrerer anerkendelsen af internationale uddannelser. I CIRIUS' regelværk for anerkendelse af transnationale uddannelser og fællesgrader optræder en række kriterier der skal være opfyldt før en sådan anerkendelse kan finde sted.

Danmark opererer med såkaldte fællesuddannelser på universitetsniveau hvor højst to tredjedele af uddannelsen kan være udenlandske studiedelev. Den udstedte grad skal være dansk. På professionshøjskolenniveau siger lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser fra 2008 at der er mulighed for fællesgrader, og her er der ingen øvre grænse for samarbejdet. For fællesuddannelser gælder det at den pågældende udbydende institution og uddannelse skal være offentligt anerkendt af myndighederne i afsenderlandet og i modtagerlandet hvis modtagerlandets nationale love kræver det, og at uddannelsesinstitutionen skal være lovligt etableret. CIRIUS anerkender pågældende uddannelse som en kvalifikation fra både afsender- og modtagerlandet hvis kvalifikationen er offentligt anerkendt i begge lande.

Fællesgrader kan udstedes som:

- Ét fælles eksamensbevis anerkendt af de involverede nationale myndigheder
- Nationale eksamensbeviser og et fælles eksamensbevis
- Nationale eksamensbeviser.

Fælleseksamensbeviser skal ifølge CIRIUS' regelværk være anerkendt af begge landes nationale myndigheder; ellers anerkender CIRIUS dem som separate nationale kvalifikationer.

Nationale eksamensbeviser og et fælles eksamensbevis anerkendes af CIRIUS som separate nationale eksamensbeviser og samtidig som fælleseksamensbevis hvis betingelserne for anerkendelse af fælleseksamensbevis er opfyldt (CIRIUS, 2007).

2.3.2 Finland

I Finland varetager Det Nationale Finske Uddannelsesråd (Opetushallitus) anerkendelsen af internationale uddannelser og kvalifikationer. Regelværket for læreruddannelsen er indbefattet i *Government decree on university degrees* fra 2004.

De nuværende finske retningslinjer, der er beskrevet af det finske undervisningsministerium i *Development of international joint degrees and double degrees: recommendation of the ministry of education* fra 2004, skelner ikke mellem fællesgrader og dobbeltgrader, men det finske undervisningsministerium er positivt stemt over for fælleseksamensbeviser og andre former for samarbejde. Det vurderes i *Joint master's programmes – Joint evaluations* (NOQA, 2009) at hvis finske uddannelsesinstitutioner skal være involveret i fx et Nordic Master Programme, skal det udbydes med mindst et nationalt eksamensbevis for at sikre den studerendes retsstilling. The Finnish Higher Education Evaluation Council vil på opdrag af det finske undervisningsministerium komme med et forslag til transnationale uddannelser i slutningen af 2009.

2.3.3 Island

I Island varetager Ministeriet for Uddannelse, Videnskab og Kultur anerkendelsen af uddannelser og lovgivningen herom.

Islands Universitet har mulighed for at udstede fællesgrader og dobbeltgrader. I *Higher Education Institutional Act (no. 63/2006)* fremgår det af artikel 9 at „Higher Education Institutions are authorised to grant degrees (...) in cooperation with other Higher Education Institutions on a national and international basis“. Også af *National plan for Recognition* fremgår det at University of Iceland kan indgå samarbejde om uddannelser med andre universiteter på internationalt plan på både bachelor-, kandidat- og doktorniveau. I Island opfordres der fra myndighedernes side både direkte og indirekte til samarbejde med udenlandske institutioner. Når islandske uddannelser skal akkrediteres, er et af kriterierne fx samarbejde med udenlandske institutioner.

2.3.4 Norge

I Norge varetager NOKUT godkendelse af udenlandske uddannelser. I NOKUT's redegørelse for godkendelse af fx en udenlandsk kandidatuddannelse hedder det at for at den kan sidestilles med en norsk kandidatgrad, skal uddannelsen opfylde ét af følgende kriterier:

- Kandidatgradprogrammet har et omfang på mindst 120 ECTS-point (to års normeret studietid), og deraf skal mindst 30 ECTS-point udgøres af et selvstændigt arbejde.
- Uddannelsen er et integreret studieprogram på mindst 300 ECTS-point (fem års normeret studietid), og deraf skal mindst 20 ECTS-point udgøres af et selvstændigt arbejde.

NOKUT kan anerkende en transnational uddannelse hvis udbyderinstitutionen er en offentlig godkendt højere uddannelsesinstitution i udbyder-

landet og samtidig er underlagt tilfredsstillende akkreditering, jf. *Code of good practice in the provision of transnational education, UNESCO/Council of Europe*.

I Lov om universiteter og højskoler (*Universitets- og højskoleloven*) fra 2005 introducerede Kunnskapsdepartementet muligheden for fællesgrader og dobbeltgrader. Som følge heraf kan universiteter tildele fællesgrader på alle niveauer (fra bachelor til ph.d.), forskningsbaserede højskoler kan tildele fællesgrader på bachelorniveau, men skal ansøge NOKUT om at udbyde uddannelser på kandidat- og ph.d.-niveau. På kandidat- og ph.d.-niveau opereres der på de forskningsbaserede højskoler med en kandidatgrad i professionsstudier og en ph.d.-grad i professionsstudier. Andre norske uddannelsesinstitutioner skal ansøge NOKUT om tilladelse til at udbyde uddannelser på alle niveauer.

2.3.5 Sverige

I Sverige varetager Högskoleverket godkendelsen af en udenlandsk uddannelse. For at Högskoleverket vil bedømme uddannelsen, skal uddannelsesinstitutionen være anerkendt af det pågældende lands uddannelsesmyndigheder eller en organisation der svarer til Högskoleverket.

Svenske uddannelsesinstitutioner deltager i en del fælles uddannelsesprogrammer, men i Sverige er fællesgrader endnu ikke en mulighed. I en rapport fra Högskoleverket fra 2008 står der at „utvecklingen av arbetet med degrees) ännu mer angelägen än tidigare. Sverige tillhör nu det fåtal länder i Europa där lärosätena inte kan utfärda sådana tillsammans med utländska lärosäten“. (Högskoleverket, 2008).

I *Gemensamma examina* (Regeringen, 2009) foreslås ændringer i *Högskolelagen* (1992:1434) og *Lagen om tillstånd att utfärda vissa examina* (1993:792). Ændringerne indebærer at universiteter, forskningsbaserede højskoler (högskolar) og andre anerkendte uddannelsesinstitutioner får bemyndigelse til at udstede eksamensbeviser sammen med et andet universitet, en anden professionshøjskole eller en anden anerkendt uddannelsesinstitution. Lovændringen er endnu ikke vedtaget, men regeringen har foreslået at den træder i kraft 1. januar 2010 og fra juni 2010 tilpasses svenske uddannelser.

2.4 Kvalitetssikring af fællesgrader

For at sikre at en fællesgrad er af international standard, skal den kvalitetssikres. Nordisk Ministerråd har siden 2000 givet en fælles kvalitetssikring af nordiske fællesgrader stor bevågenhed. Ifølge *Nordisk kvalitetssikring av høyere utdanning* af Bjørn Stensaker og Trine Danø (2006) er etableringen af NOQA i 2003 grundlaget for at en fælles kvalitetssikring af fællesnordiske uddannelser er til stede. Der er imidlertid også

etableret praksis for kvalitetssikring i de enkelte nordiske lande der potentielt kan lette kvalitetssikringen af en nordisk fællesgrad. Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har således alle etableret nationale procedurer for kvalitetssikring af videregående uddannelser.

I Joint Master's Programmes – joint evaluation. A Nordic Challenge (NOQA, 2009) står der følgende om mulighederne for kvalitetssikring af en nordisk fællesgrad:

“The results of the investigations demonstrate that:

- There are major differences between the systems of quality assurance in higher education and the systems seem to be diverging
- It is only in Denmark that joint programmes will be evaluated and accredited and in Norway and Finland systematic programme evaluation does not take place at all.
- So far, there has been no systematic external evaluation of joint programmes in the Nordic countries
- There are scant knowledge of the number and types of joint Nordic master's degrees.

It is the opinion of the project group that

- There is a need of joint evaluation and, possibly, accreditation, of joint Nordic master's programmes in order to secure the interest of students in these programmes and it is a feasible objective to implement such evaluations
- These evaluations should concern each programme as a unit and be carried out by one expert team and result in one report
- No joint evaluation and, in particular, no accreditation can take place without more or less farreaching agreements between the countries and changes in legislation. (...)

2.5 Studiestøtte

Samtlige nordiske uddannelsesinstitutioner modtager statstilskud og skal udbyde omkostningsfrie kandidatuddannelser, og alle nordiske studerende kan modtage studiestøtte eller studielån. Studerende på tværnationale uddannelser, fx et Nordic Master Programme, vil have de samme muligheder for studiestøtte og studielån som hvis vedkommende tog en nationalt forankret kandidatuddannelse. Den studerendes retsmæssige stilling ved fællesuddannelser er altså uforandret så længe uddannelsen udbydes af offentligt anerkendte uddannelsesinstitutioner.

3. En fællesnordisk læreruddannelse

3.1 Nordic Master Programme

Et Nordic Master Programme er et fælles kandidatuddannelsesprogram etableret af Nordisk Ministerråd i 2007. Programmet er iværksat for at styrke Norden som en attraktiv region for uddannelse og herigennem styrke deltagende institutioners internationale profil – i Norden såvel som uden for Norden. Set i lyset af udviklingen inden for transnational uddannelse, bl.a. i forhold til Bologna-processen og Lissabon-konventionen, synes dette program at være i overensstemmelse med den internationale udvikling inden for uddannelsesområdet.

Nordic Master Programme finansieres af Nordisk Ministerråd der yder tilskud på op til 1 mio. danske kroner til hvert projekt. Nordic Master Programme administreres i 2007-11 af det norske Senter for Internasjonalisering av Høgre Utdanning på vegne af Nordisk Ministerråd.

Højere uddannelsesinstitutioner med en stærk forskningsprofil kan søge om støtte til et Nordic Master Programme – det vil i praksis sige at institutionerne skal have bemyndigelse til at udstede ph.d.-grader. Derudover skal uddannelsen som hovedregel udbydes af minimum tre institutioner fra tre lande, men der kan gøres undtagelser hvis alle andre krav er tilfredsstillende opfyldt. En af de samarbejdende institutioner skal være ansvarlig for uddannelsen.

I Funding of Nordic Master Programmeme hedder det at et Nordic Master Programme skal udbydes på engelsk og indeholde 120 ECTS-point, dvs. to årsværk. Hver deltagende institution skal udbyde kurser svarende til mindst 20 ECTS-point. Dimittenderne fra et Nordic Master Programme skal modtage én fællesgrad eller to nationale eksamensbeviser, afhængigt af den pågældende nationale lovgivning som de ansøgende uddannelsesinstitutioner skal forholde sig til.

Uddannelsens kvalitet bedømmes ud fra en række faktorer, bl.a. interdisciplinære forhold, uddannelsesinstitutionens forskningsprofil, innovationsniveau og evne til at tiltrække internationale studerende fra og uden for de nordiske lande. Desuden lægges der vægt på uddannelsesinstitutionernes evne til at præstere good practice, jf. *Code of good practice in the provision of transnational education, UNESCO/Council of Europe*.

Lande der har underskrevet Lissabon-konventionen, forpligter sig til at lette samarbejdet i forhold til fællesgrader – deriblandt også til at rette lovgrundlaget til så det faciliterer processen. Det er dog værd at bemærke at hverken Norge eller Island har underskrevet traktaten.

3.2 Muligheder og begrænsninger

Der kan tænkes meget indhold ind i en toårig fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau. Forskelle i regelværk, læreruddannelsernes længde og læreruddannelsernes indhold giver dog visse begrænsninger som dette kapitel ønsker at udrede.

3.2.1 Begrænsninger grundet regelværk

Med de krav til et Nordic Master Programme og de regelværk der opridses i forrige afsnit (afsnit 3.3 og 3.4), er der følgende begrænsninger og muligheder for en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau udbydt som et Nordic Master Programme:

- Hvis et dansk universitet skal indgå i et Nordic Master Programme, kan højst to tredjedele af uddannelsen udbydes af uddannelsesinstitutioner i andre lande. Dvs. at minimum 40 af de 120 ECTS-point skal være danske.
- En dansk professionshøjskole vil ifølge de regelsæt der findes for parallellforløb og fællesuddannelser, juridisk set have rig mulighed for at deltage i et Nordic Master Programme, men det at de danske professionshøjskoler ikke kan udbyde kandidatuddannelser og ikke er forskningsbaserede, gør dem til uattraktive samarbejdspartnere.
- Hvis en dansk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, skal uddannelsen akkrediteres positivt af enten EVA eller ACE Denmark.
- Hvis en finsk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, skal uddannelsen udbydes med mindst ét nationalt eksamensbevis for at sikre den studerendes retsstilling.
- Hvis en norsk uddannelsesinstitution, der ikke er et universitet, skal indgå i et Nordic Master Programme, skal programmet akkrediteres positivt af NOKUT.
- Hvis en svensk uddannelsesinstitution skal indgå i et Nordic Master Programme, kan et fællesbevis ikke formuleres; dog er der mulighed for et fælles uddannelsesprogram.
- De deltagende institutioner skal være forskningsbaserede, og underviserne skal have et højere uddannelsesniveau end kandidatniveau. I takt med at uddannelserne forskningsbaseres, vil antallet af forskeruddannede undervisere (ph.d.er) på uddannelserne øges. Det er tilfældet i Finland og på længere sigt også i Island, Norge og Sverige. Professionshøjskolerne i Danmark udviser også en stor interesse for at ansætte undervisere med en ph.d.-grad.

I Island er der ingen juridiske begrænsninger i forhold til et Nordic Master Programme, og fra 1. juni 2010 vil det samme sandsynligvis være tilfældet i Sverige.

- På baggrund af *Joint Master's Programmes – joint evaluation. A Nordic Challenge* (NOQA, 2009) der bl.a. kortlægger de nordiske landes kvalitetssikringssystemer, kunne det være fordelagtigt at et Nordisk Master Programme evalueres og hvis muligt akkrediteres, for at sikre, at de studerende kan anvende deres eksamen internationalt.

3.2.2 Begrænsninger grundet formelle strukturer

Der er gode forudsætninger for at studerende med en nordisk bacheloreksamen kan gå fra et nationalt uddannelsesforløb til et Nordic Master Programme. Det skyldes forpligtelserne fra det nordiske samarbejde og landenes bestræbelser på at implementere Bologna-processerne. De studerende der deltager i et Nordic Master Programme vil kunne modtage studiestøtte eller studielån i samme omfang som de kan på en nationalt forankret kandidatuddannelse.

- Hvis alle bachelorer med nordiske lærereksamensbeviser skal kunne deltage i en fællesnordisk læreruddannelse udbudt som et Nordic Master Programme skal såvel relevante professionsbachelor-eksamensbeviser, relevante bacheloreksaminer fra forskningsbaserede højskoler eller relevante universitetsbacheloreksamensbeviser være tilstrækkelige for at give adgang til programmet.
- Dimittender med et dansk professionsbacheloreksamensbevis skal ofte komplettere deres eksamen med suppleringskurser for at få adgang til universitetsstudier. Hvis dimittender med et dansk professionsbacheloreksamensbevis skal kunne deltage i en fællesnordisk læreruddannelse udbudt som et Nordic Master Programme skal udbyderinstitutionerne acceptere dette niveau.

3.2.3 Begrænsninger grundet manglende modulisering

Indholdet i de nordiske læreruddannelser: de pædagogiske fag, undervisningsfagene og praktikken, er sjældent opdelt i uafhængige moduler. Selvom læreruddannelserne ofte beskrives i moduler, er de forskellige moduler bundet til hinanden. Fx kan undervisningsfagene, praktikkerne og de pædagogiske fag i realiteten strække sig over flere år.

Mangel på afgrænsede moduler gør meritoverførsel og udveksling vanskelig. De reelle muligheder for at springe fra et nationalt lærerkandidatforløb og efter sin bacheloreksamen gå over til en fællesnordisk læreruddannelse er derfor de facto en udfordring. Problematikken er relevant for de læreruddannelser der gives på kandidatniveau (finske, island-

ske, visse norske, visse svenske) da den studerende skal springe fra på bachelorniveau og tænkes fortsætte på en fællesnordisk læreruddannelse:

- Den finske klasselæreruddannelse er begrænset moduliseret. De fem år er et integreret forløb af undervisningsfag, praktik, pædagogik og didaktik, der samlet giver brede kompetencer. Forudsætningerne for at springe fra på bachelorniveauet og fortsætte på en fællesnordisk kandidat er derfor begrænsede.
- Den finske faglæreruddannelse er mere fleksibel, da undervisningsfagene, praktikken og de pædagogiske elementer er mere adskilte og et pædagogikum ligger sidst i uddannelsen.
- Den norske lærerkandidatgrad er decentralt bestemt; ofte vil undervisningsfag, praktik, pædagogik og didaktik være flettet ind i hinanden og strække sig over flere år. Det kan derfor være vanskeligt at skifte til en fællesnordisk kandidat efter tre år.

Fra 2011 er den islandske uddannelse tilrettelagt som afgrænsede moduler og den islandske studerende vil have gode forudsætninger for at tage en fællesnordisk kandidatoverbygning. Læser man til lærer i Sverige består uddannelsen af afgrænsede moduler. De svenske studerende vil derfor også have let ved at skifte til en fællesnordisk kandidatoverbygning.

For de islandske og svenske studerende hvor de enkelte moduler har et afsluttet anvendeligt niveau, vil det i stedet være en fordel at kende indholdet i et Nordic Master Programme tilstrækkelig tid i forvejen, til at kunne tilrettelægge deres samlede uddannelse. Deres kompetencer fra deres bachelorniveau skal kunne suppleres med nye kompetencer fra en fællesnordisk læreruddannelse. Efterhånden som samtlige læreruddannelser reelt bliver moduliseret vil det gælde generelt.

3.2.4 Begrænsninger og muligheder grundet indhold og længde

Dimittender med en læreruddannelse på bachelorniveau (danske, visse norske og visse svenske) vil have let ved at starte på en fællesnordisk læreruddannelse fordi de har afsluttet deres uddannelse.

Dimittender med en læreruddannelse på bachelorniveau er kvalificeret til at undervise i alle nordiske lande, pga. den nordiske forpligtelse. Tanken om at opnå kandidatniveau skal derfor give mening for de studerende: Attraktiviteten for at starte skal findes gennem et højt fagligt niveau eller en uddannelse som ikke kan erhverves i nationalt regi.

- I samtlige lande skal de studerende vælge undervisningsfag til – og undervisningsfag fra. Endvidere skal de studerende vælge klassetrin. En fællesnordisk læreruddannelse kan supplere disse valgmuligheder.
- I samtlige lande har man ordninger, så bachelorer eller kandidater i skolens undervisningsfag kan supplere deres bacheloreksamen eller

kandidateksamen med et pædagogisk forløb og dernæst blive grundskolelærere. Det gælder fx for den danske meritlærerordning og det danske pædagogikum, for forløb i den finske faglæreruddannelse og det norske praktisk-pædagogiske forløb. Det ville være interessant, hvis en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau tilbød et pædagogisk forløb af særlig høj kvalitet. Mere herom i model 6 „For lærere der vil undervise i Norden“ og model 7 „En pædagogisk overbygning“.

Det er med andre ord tanken at en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau, åbner op for tre mulige specialiseringer: Enten udbyder den en stærk pædagogisk vægning som supplerer en undervisningsfaglig bachelordel eller også udbyder den nye kompetencer som studerende ikke erhverver sig ved at følge de ordinære læreruddannelser eller også udbyder den kompetencer på et særligt højt niveau.

3.3 Modeller for en fællesnordisk læreruddannelse

Forskellige målgrupper – med eller uden en læreruddannelse – vil ud fra forskellige interesser kunne indskrive sig på en fællesnordisk læreruddannelse.

Modellerne i nedenstående er tænkt som bud på læreruddannelser givet som Nordic Master Programmes. Som det forhåbentlig fremgår af afsnit 4.2 er det dog ikke alle bachelorer der kan drage nytte af samtlige modeller.

Vi ønsker i nedenstående 8 modeller at give bud på indholdet, målgruppen og arbejdsmarkedsperspektiverne i forskellige fællesnordiske læreruddannelser på kandidatniveau, hvis de begrænsninger der ses i ovenstående er taget med i betragtning.

3.3.1 Model 1: fra et alderstrin til et andet

Som lærer kan man efter en årrække være interesseret i at udvide sine undervisningskompetencer. Det kan gøres gennem en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau tilrettelagt med fokus på et nyt aldersspor og eventuelt med mulighed for endnu et undervisningsfag.

Den lærerstuderende skal ofte træffe et valg med hensyn til aldersspecialisering. Der kan være tale om enten en tredeling i begynder-, mellem- og sluttrin eller en todeling i ca. 1–6 klassetrin og 6–9/10 klassetrin.

Det vil være interessant med en kandidatuddannelse der retter sig mod lærere der ønsker at blive fagligt opkvalificeret til at kunne undervise på endnu et aldersspor. En fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau er et godt bud på en sådan uddannelse. Målgruppen for denne kandi-

datuddannelse er dimittender som fx er uddannet til at undervise de ældre klassetrin, men nu ønsker at undervise de yngre klassetrin.

Indholdet i uddannelsen kan være pædagogisk og didaktisk forståelse af de yngre klassetrin, et praktikophold der involverer undervisning af denne aldersgruppe (gerne i et andet nordisk land) og eventuelt et undervisningsfag der er relevant i forhold til de yngre klassetrin.

Et væld af institutioner vil kunne tilbyde denne uddannelse og gøre den attraktiv. Modellen henvender sig til studerende i samtlige nordiske lande.

3.3.2 Model 2: undervisningskompetence i naturvidenskab

Det vil være interessant med en kandidatuddannelse der retter sig mod lærere der ønsker at blive fagligt opkvalificerede i et eller flere af de naturvidenskabelige fag.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse er dimittender med sparsomme kompetencer i de naturvidenskabelige fag.

Indholdet i uddannelsen kan fx være et til to naturvidenskabelige undervisningsfag, et praktikophold i et andet nordisk land samt pædagogisk og didaktisk forståelse af de naturvidenskabelige fag. Det anses for uproblematisk at uddannelsen udbydes på engelsk, da undervisningen koncentrerer sig om et naturvidenskabeligt område.

Et væld af institutioner kan tilbyde denne uddannelse og gøre den attraktiv. Opfattelser af fagdidaktik i fx naturfag, matematik, fysik og kemi varierer fra land til land, og belysning af variationerne inden for de naturvidenskabelige didaktik vil være et interessant tilbud til grundskolelærere. Modellen henvender sig til studerende i samtlige nordiske lande der ønsker stærkere naturvidenskabelige kompetencer.

3.3.3 Model 3: fra pædagog til grundskolelærer i grundskolens første år

Pædagogfaget lægger sig tæt op ad lærerfaget, i Sverige er pædagoguddannelsen fx en lærereksamen. En del pædagoger finder i løbet af deres karriere ud af at de hellere vil være grundskolelærere.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse vil derfor være uddannede pædagoger. Kandidatuddannelsen skal opkvalificere dimittender med en pædagogisk eksamen til grundskolelærere på grundskolens yngre klassetrin, fx 1–6 klassetrin.

Indholdet i uddannelsen kan være brede fagfaglige og didaktiske kompetencer der gør den studerende i stand til at undervise i en del fag. De studerende vil i kraft af deres forudgående uddannelse allerede have de grundlæggende kompetencer inden for pædagogik og psykologi.

Finske og norske institutioner (og til dels også svenske) har specifikke klasselærer- eller almenlæreruddannelser som kan indgå i kandidatuddannelsen – og disse institutioner kan være fælles udbydere. Nordiske og

internationale dimittender med en pædagogeksamen på bachelorniveau kan være interesserede i denne kandidatuddannelse, og det vil være en styrke at kandidatuddannelsen bliver udbudt på engelsk. Modellen henvender sig til studerende i samtlige nordiske lande med en relevant pædagogisk baggrund.

3.3.4 Model 4: fra grundskolelærer til ungdomsuddannelseslærer

Flere og flere gymnasier udbyder engelsksprogede internationale linjer. I Finland, Sverige og snart i Island er det ikke så kompliceret at skifte fra at være grundskolelærer til at være ungdomsuddannelseslærer. I Norge kan man med en PPU undervise på ungdomsuddannelser, mens det er vanskeligt med en almenlæreruddannelse. I Danmark er det besværligt at gå fra at være grundskolelærer til at være fx gymnasielærer.

Indholdet i uddannelsen kan være opkvalificering af et eller to undervisningsfag og undervisningskompetencer på engelsk.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse er grundskolelærere der ønsker at undervise på ungdomsuddannelserne. Kandidatuddannelsen skal opkvalificere dimittender med lærereksamen til ungdomsuddannelseslærere med stærke kompetencer til at undervise på engelsk. Svenske forskningsbaserede højskoler og universiteter hvor uddannelserne i høj grad er organiseret i moduler, den islandske læreruddannelse der har stærkt fokus på undervisningsfag, og eventuelt den norske PPU kan i fællesskab udbyde en sådan kandidatuddannelse til dimittender med en lærereksamen. Modellen vil særligt henvende sig til danske folkeskolelærere, finske klasselærerbachelorer og norske dimittender med en almenlæreruddannelse.

3.3.5 Model 5: fokus på internationalisering

Med den danske regerings globaliseringsstrategi *Fremgang, fornyelse og tryghed* (2006) blev det et af den danske regerings mål at kvalificere børn og unge til aktiv deltagelse i en globaliseret verden. Sådanne strategier findes i alle nordiske lande. Det vil være interessant hvis en fællesnordisk læreruddannelse på kandidatniveau kan tilbyde en international lærerprofil. Beskæftigelsesområdet vil fx være internationale skoler.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse vil være dimittender med en lærereksamen der ønsker at undervise på lokale grundskoler og tilføre disse skoler et internationalt præg, og dimittender der ønsker at arbejde på internationale skoler. Kandidatuddannelsen skal opkvalificere de studerendes undervisningskompetencer på engelsk, evner for internationalt samarbejde og interkulturelle kompetencer.

Ved adskillige nordiske universiteter forsker og underviser man i interkulturelle perspektiver knyttet til grundskolen og ungdomsuddannelser (fx ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, DPU, ved Linköpings

universitet og ved Højskolen i Oslo). Disse uddannelsesinstitutioners forskning og undervisning foregår ofte på engelsk. Et samarbejde mellem nordiske universiteter om en kandidatuddannelse for lærere der vil opnå særlige kompetencer inden for området grundskole og internationalisering, vil være interessant.

Indholdet i uddannelsen kan være en engelsksproget eller internationalt orienteret praktik, multikulturel pædagogik, globalisering og internationalisering og eventuelt også suppleringskurser i engelsk. Modellen henvender sig til studerende fra samtlige nordiske lande der ønsker denne helt særlige kompetence.

3.3.6 Model 6: for lærere der vil undervise i de nordiske lande

Mange ressourcestærke flygtninge og indvandrere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse lever i de nordiske lande, men har svært ved at komme ind på jobmarkedet. Samtidig er der lærermangel i grundskolen i ikke mindst Danmark, Norge og Sverige.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse vil være udenlandske dimitterede der ønsker at undervise i grundskolen i de nordiske lande og har en kandidateksamen i et fag svarende til et undervisningsfag i grundskolen. Indholdet i den fællesnordiske læreruddannelse på kandidatniveau kan være indføring i pædagogik, didaktik, det nordiske uddannelsessystem på grundskoleniveau, fagdidaktiske kundskaber og praktik. Praktik bør vægtes højt da det vil være de studerendes første møde med nordiske grundskoler. Eventuelt kan uddannelsen også indeholde undervisning i dansk, finsk, islandsk, norsk eller svensk.

Mange uddannelsesinstitutioner kan tilbyde en indføring i pædagogik, didaktik og det nordiske uddannelsessystem på grundskoleniveau. De studerendes muligheder for at opnå fagdidaktiske kundskaber vil også være rige. Nogle moduler i uddannelsen kan være identiske med moduler i model 7 som omtales i det følgende. Modellen henvender sig til dimitterede med anerkendte udenlandske eksamensbeviser i relevante undervisningsfag.

3.3.7 Model 7: en pædagogisk overbygning

I såvel de nordiske lande som internationalt uddannes bachelorer og kandidater som fortryder deres uddannelsesvalg, men ønsker at få meriterede dele af deres uddannelse så de kan blive enten ungdomsuddannelseslærere eller grundskolelærere på basis af henholdsvis en kandidat- eller bacheloreksamen. Dette er baggrunden for en pædagogisk overbygning.

I mange nordiske lande kan man med en bacheloruddannelse i et fag der svarer til et af grundskolens undervisningsfag, supplere med pædagogik og praktik – og eventuelt endnu et undervisningsfag – og på den måde blive grundskolelærer. I samtlige nordiske lande kan man med en kandi-

dateksamen (ofte med to relevante undervisningsfag) og supplerende praktik og undervisning i pædagogik blive ungdomsuddannelseslærer.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse er derfor nordiske og udenlandske dimittender der ønsker at undervise i grundskolen og har en bachelor- eller kandidateksamen i et af grundskolens undervisningsfag.

Indholdet kan være indføring i pædagogik, didaktik, det nordiske uddannelsessystem på grundskoleniveau, fagdidaktiske kundskaber og praktik. Praktik bør vægtes højt da det vil være de studerendes første møde med nordiske grundskoler.

Mange institutioner kan tilbyde en indføring i pædagogik, didaktik og det nordiske uddannelses-system på grundskoleniveau. De studerendes muligheder for at opnå fagdidaktiske kundskaber vil også være rige. Modellen henvender sig til studerende i samtlige nordiske lande der har en bachelorgrad i relevante undervisningsfag.

3.3.8 Model 8: fokus på børn med særlige behov

Hvert nordisk land har særlige strategier for inkludering af børn og unge med særlige behov i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. Et nordisk samarbejde om børn med særlige behov, eventuelt med fokus på et eller flere specifikke handicap, vil være interessant.

Målgruppen for denne kandidatuddannelse er lærere og undervisere der ønsker at opkvalificere sig i forhold til arbejdet med børn med særlige behov.

Mange nordiske forskningsinstitutioner der allerede arbejder med problematikker vedrørende børn med særlige behov og eventuelt har uformelle netværk, kan tilbyde en kvalificeret uddannelse inden for dette område. Modellen henvender sig til studerende fra samtlige nordiske lande der ønsker denne helt særlige kompetence.

4. Litteraturliste

- Centrala studiestödsnämnden (2009). Den svenske studiestøtte. Tilgjengelig på: www.csn.se/utomlands/olika-lander/norden.
- CIRIUS (2007). CIRIUS' kriterier for anerkendelse af transnationale uddannelser og fællesgrader. København: CIRIUS.
- Danø, Trine – Stensaker, Bjørn (2006). Nordisk kvalitetssikring av høyere utdanning. Muligheter for gjensidig godkjenning og økt samarbeid? Oslo: NIFU STEP, Studier af innovation, forskning og utdanning.
- Det Kongelige Kunnskapsdepartement (2009). St. meld. nr. 11 (2008–2009): Læreren; Rollen og utdanningen. Oslo: Det Kongelige Kunnskapsdepartement.
- DPU og EVA (2009). Rekrutteringsproblematikken i de nordiske læreruddannelser. København: Nordisk Ministerråd.
- Ekspert i undervisning (2009). Ekspert i undervisning. Tilgjengelig på: www.ekspertiundervisning.dk.
- Emett (2009). EMETT-project (lifelong learning) om komparativ forskning i læreruddannelsen I EU. Tilgjengelig på: www.emett.eu/.
- EVA (2009). Parallelførløb og fællesuddannelser. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- Högskoleverket (2008a). En högskola i världen – internationalisering för kvalitet, Rapport 2008:15. Stockholm: Högskoleverket.
- Högskoleverket (2008b). Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen, Rapport 2008:8 R. Stockholm: Högskoleverket.
- Högskoleverket (2009a). Den svenske högskolelov, The Swedish Higher Education Act. Tilgjengelig på: www.hsv.se/lawsandregulations/theswedishhighereducationact.4.5161b99123700c42b07ffe3956.html.
- Högskoleverket (2009b). Information fra Högskoleverket for lærere der vil til udlandet. Tilgjengelig på: www.hsv.se/utlandskutbildning/behorighetforlarare.4.539a949110f3d5914ec800057951.html.
- Joint degree (2009). Europæisk info-side om joint degrees. Tilgjengelig på: www.jointdegree.eu/.
- JoMiTE (2009). Joint master i læreruddannelse. Tilgjengelig på: www.rug.nl/jomite/index.
- Kansaneläkelaitos, Folkpensionsanstalten (2009). Den finske uddannelsesstøtte. Tilgjengelig på: www.kela.fi/in/internet/svenska.nsf/NET/101204132327MF?OpenDocument.
- Karlsson, Sara – Wahlén, Staffan (2005). Joint degrees – på väg mot gemensamma europeiska examina? Stockholm: Högskoleverket.
- Kunnskapsdepartementet (2009). Nasjonale rammer for de nye grunnskolelærerutdanningene. Oslo: Det Kongelige Kunnskapsdepartement.
- Lånekassen (2009). Den norske studiestøtte. Tilgjengelig på: www.lanekassen.no/Hovedmeny/Stipend-og-lan/Utland/norden/.
- Ministry of Education and Research (2004). Higher Education Act. Stockholm: Regeringskansliet.
- Ministry of education, science and culture (2000). Rules for the University of Iceland. No. 458/2000. Reykjavik: Ministry of education, science and culture.
- Ministry of education, science and culture (2004). National Action Plan for Recognition. Reykjavik: Ministry of education, science and culture.
- Ministry of education, science and culture (2006). Higher Education Act. No. 63/2006. (Draft translation). Reykjavik: Ministry of education, science and culture.
- NOKUT (2009). NOKUT's kriterier for generell godkendelse af udenlandsk uddannelse. Tilgjengelig på: www.nokut.no/sw10193.asp.
- NOQA – Nordisk Ministerråd (2009). Sammanfattning av slutrapport om prosjekt Utvärdering av gemensamma nordiske masterprogram. København: Nordisk Ministerråd.
- NOQA (2009a). Joint Master's programmes – joint evaluations. A nordic Challenge. NOQA: Nordic Quality Assurance Network in Higher Education.

- NOQA (2009b). Reports on the pilot evaluations of the Nordic Master's Degree Programmes in Gerontology – NordMaG and Plant Pathology – NorPath. NOQA: Nordic Quality Assurance Network in Higher Education.
- NOQA (2009c). Sammanfatning av slutrapport om projektet Utvärdering af gemensamma nordiska masterprogram. NOQA: Nordic Quality Assurance Network in Higher Education.
- Nordisk Ministerråd (2008). Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser. TemaNord 2009:505. København: Nordisk Ministerråd.
- NORRIC (2006). Information on recognition of foreign qualifications in the Nordic ENIC/NARIC offices. Tilgængelig på: <http://norric.org/files/project-reports/NORRIC-report-on-information-work-2006.pdf/view?searchterm=Information%20on%20recognition%20of%20foreign%20qualifications%20in%20the%20Nordic%20ENIC/NARIC%20offices>.
- Opetushallitus, Utbildningsstyrelsen (2009a). Act on the Recognition of Professional Qualifications (1093/2007). Tilgængelig på: www.oph.fi/mobility/applicable_law.
- Opetushallitus, Utbildningsstyrelsen (2009b). Finnish National Board of Education decisions on the recognition of foreign qualifications. Tilgængelig på: www.oph.fi/finnish_national_board_of_education_decisions_on_the_recognition_of_foreign_qualifications.
- Regeringen (2009). Gemensamma examina. Stockholm: Regeringskansliet
- Regeringen (2006). Fremgang, fornyelse og tryghed. Tilgængelig på: www.globalisering.dk/multimedia/Globaliseringsstrategi_pixi.pdf.
- Retsinformation (2009). Den danske lovgivning om parallelforløb og fællesuddannelser. Tilgængelig på: www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=29247.
- Rådet for internationalisering af Uddannelserne (2008). Læreruddannelse med internationalt perspektiv. København: CIRIUS.
- Senter for Internasjonalisering av Høgre Utdanning (2009). Funding for the development of Nordic Master Programme-
mes. Oslo: Senter for Internasjonalisering av Høgre Utdanning.
- Statens Offentliga Utredningar (2008). En hållbar lärarutbildning. SOU 2008:109. Stockholm: Regeringskansliet.
- Statens Uddannelsesstøtte (2009). Den danske uddannelsesstøtte. Tilgængelig på: www.su.dk/udland/SUmed/heluddannelse/hvilke/iNorden/Sider/default.aspx.
- The nordic recognition network (2009). Tilgængelig på: www.norric.org/.
- Udenrigsministeriet (1984). Bekendtgørelse af overenskomst af 3. marts 1982 med Finland, Island, Norge, og Sverige om et fælles nordisk arbejdsmarked for lærere i folkeskolen. BKI nr. 51 af 05/07/1984. København: Udenrigsministeriet.
- Umeå universitet (2009). Udvikling indenfor En hållbar lärarutbildning. Tilgængelig på: www.use.umu.se/om-use/aktuellt/ny-lararutbildning/.
- Undervisningsministeriet (2009). Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen. BEK nr 408 af 11/05/2009. København: Undervisningsministeriet.
- UNESCO – Council of Europe (2004). RECOMMENDATIONS ON THE RECOGNITION OF JOINT DEGREES. UNESCO og Council of Europe.
- UNESCO – Council of Europe (2007). REVISED CODE OF GOOD PRACTICE IN THE PROVISION OF TRANSNATIONAL EDUCATION. UNESCO og Council of Europe.
- Utdanningsdirektoratet (2009). For søkere til stilling som lærer med yrkeskvalifikasjoner fra utlandet. Tilgængelig på: http://udir.no/Artikler/_Utenlandske_yrkeskvalifikasjoner/Larer-i-Norge/.
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2003). Rammeplan for Allmennlærerutdanningen. Oslo: Regjeringen.
- Valtioneuvosto, Statsrådet (2004). Government Decree on University Degrees, 794/2004. Helsinki: Valtioneuvosto, Statsrådet.
- Aarhus Universitet (2007). Ansøgning om godkendelse af ny akademisk lærerbachelor. Århus: Aarhus Universitet.

Summary

This report consists of a feasibility study for a joint Master's in teacher training under the Nordic Masters Programme (NMP) set up by the Nordic Council of Ministers (NCM) in 2007. The NCM provides funding of up to DKK 1 million per programme under the NMP. Each Master's programme must be held in English, be prescribed to 120 ECTS points and involve a minimum of three research-based institutions.

The study shows that teacher training varies and has undergone reform in all of the Nordic countries except Finland. All teacher training in Finland is at Master's level, as will also be the case in Iceland from 2011. Teacher training is available at both bachelor and Master's level in Norway and Sweden, and reforms are underway in both countries. In Denmark, teacher training is at bachelor level.

The current programmes also vary in the extent to which they are research-based. Finland and Iceland have the highest research content, while the picture is varied in Norway and Sweden. In Denmark, teacher-training courses are run by university colleges, at which teaching is based on practical work and development rather than research.

Subject to certain limitations, it would be feasible to set up an NMP. The descriptive study identified the following barriers:

- If a Danish university is to take part, max. two-thirds of the programme can be provided by institutions in other countries.
- According to the current regulations for parallel and joint programmes, Danish university colleges would legally be able to participate in an NMP, but the fact that they do not offer Master's programmes and are not research-based makes them unattractive partners.
- For a Danish institution to take part in an NMP, the programme would have to be accredited by either EVA or ACE Denmark.
- For a Finnish institution to take part in an NMP, the programme would have to culminate in the award of at least one national examination certificate in order to protect the legal rights of the students.
- For a Norwegian institution other than a university to take part in an NMP, the programme would have to be accredited by NOKUT.
- If a Swedish institution was to take part in an NMP, a joint examination certificate could not be issued even though joint programmes are possible.
- Participating institutions must be research-based and the teaching staff must have qualifications higher than a Master's. As the research content of programmes increases, so too does the number of research-

trained teachers (PhDs). This is already the case in Finland, and in the longer term it will also apply in Iceland, Norway and Sweden.

- It would be advantageous to have the NMP evaluated – and, if possible, accredited – so that students would be able to use their qualifications abroad.

The prerequisites are in place for students with a Nordic bachelor to progress from national programmes to the NMP, e.g. as a result of the implementation of the Bologna Process and the work being done under the auspices of official Nordic co-operation. Students who take part in the NMP will be eligible to receive grants or loans on a par with those available for national Master's programmes.

- For graduates with a Danish professional bachelor to take part in such an NMP, the participating institutions would have to accept a professional bachelor as an entry qualification.
- The lack of stand-alone modules complicates credit transfer and exchange. The challenge is whether students actually will opt for the NMP instead of a national teacher-training Master's after their bachelor programme. This is potentially a particularly difficult problem for the programmes offered at Master's level (in Finland and Iceland, as well as at certain Norwegian and Swedish programmes), where students would have to drop out of their national programme at the bachelor level and move over to the NMP.

As they have actually completed their programmes, teachers with a bachelor qualification (mainly Danes but also some Norwegians and Swedes) will find it easier to embark upon the NMP.

Within the framework outlined above, the content of an NMP could vary greatly. The programme could, for example:

- offer teachers the opportunity to change the age group(s) they teach
- provide teachers with good English-language skills and an international profile
- train teachers with a science profile
- qualify holders of foreign Master's and bachelor degrees to teach in Nordic elementary schools
- provide supplementary educational training in extension of that gained during the bachelor programme
- focus on children with special needs.

This report examines the potential for and barriers facing a joint Nordic teacher-training programme at Master's level under the auspices of the NMP. It was written by EVA, which was also responsible for the methodology and practical implementation.